

פרשת עקב

הבנת זכותנו על הארץ וחובתנו לכלות את אויבנו!

אנחנו בשנה של מלחמה על ארץ ישראל, וככל שמתארכת המלחמה השאלות המהותיות והעמוקות של המלחמה צפות ועולות, שאלות אלו עולות כל פעם שעם ישראל מגיע לארצו ונאבק עליה, ופרשתנו מתייחסת לשאלות אלו.

השאלה הראשונה היא, האם יש לנו כוח ועוצמה לכבוש את הארץ, היום התעוררה השאלה, האם אפשר לנצח?

"כִּי תֹאמַר בְּלָבָבְךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי אֵיכָה אוֹכֵל לְהוֹרִישָׁם" – ועל כך באה התשובה האלוקית: "לֹא תִירָא מֵהֶם זָכַר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל מִצְרָיִם. הַמַּסֶּת הַגְּדֹלָת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וְהָאֹתוֹת וְהַמִּפְתִּיּוֹת וְהַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזֶּרַע הַנָּטוּיָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּנַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר אַתָּה יָרָא מִפְּנֵיהֶם".

השאלה נובעת מחוסר אמונה בהבטחה האלוקית, חוסר אמונה בסיוע האלוהי, שיעזור לעם ישראל כנגד כל אויביו ושונאיו, כל מי שמתבונן בעיניים פקוחות רואה כמה סייעתא דשמיא מתלווה לחיילנו הגיבורים והמופלאים. צריכים לפעול בעוצמה ובעקביות תוך אמונה גדולה. השאלה השנייה שעלולים להיתקל בה, דווקא לאור השגשוג הכלכלי וההצלחות הצבאיות המופלאות של צבאנו, עלולים להיתקל בבעיה הפוכה, בעיית הגאווה, בעיית שכחת ה', המחשבה שכוחי ועוצם עשה לי את החיל הזה:

"וְאָמַרְתָּ בְּלָבָבְךָ כֹּחִי וְעֹצְמִי יָדִי עָשָׂה לִי אֵת הַחֵיל הַזֶּה".

החיל הוא גם הכוח הצבאי שהביא לניצחון על עמי כנען, כדברי הרמב"ן - "ידוע כי ישראל גיבורים ואנשי חיל במלחמה", והחיל הוא גם השגשוג הכלכלי, כדברי רש"י - "החיל הזה" - ממון".

ושבו צריך לחזור לאמונה ולהבין שהקב"ה הוא הנותן כוח.

"וְזָכַרְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנֹּתֵן לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיל לְמַעַן הָקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר נָשָׁבַע לְאַבְרָהָם בְּיוֹם הַזֶּה".

ואולי השאלה הגדולה ביותר היא למה יש לנו זכות על הארץ? שאלת של אנשי אמונה שמאמינים שהקב"ה הוא הנותן כוח, במה זכינו שייתן לנו כוח?

וכאן התורה קובעת במפורש:

"לֹא בַצִּדְקָתְךָ וּבְיֹשֶׁר לָבָבְךָ אַתָּה בָּא לְרִשֵּׁת אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן כִּי בְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפְּנֵי וּלְמַעַן הָקִים אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר נָשָׁבַע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב... וַיִּדְעֶתָ כִּי לֹא בַצִּדְקָתְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶת הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ כִּי עִם קִשָּׁה עָרַף אֶתָּה. זָכַר אֶל תִּשְׁפַּח

את אשר הקצפת את ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בְּאֵכָם עַד הַמָּקוֹם
הַזֶּה מִמְּרִים הֵייתָם עִם ה'".

אם אנו לא ראויים אז מדוע שנזכה, מונה התורה שתי סיבות:

1. רשעת הגויים.

2. ההבטחה האלוקית לאבות, כדברי הרמב"ן:

"לא בצדקתך... (אלא) בעבור שבועת אבותיך ירשת אותה הארץ, כי אין החטא שלך יכול לבטל את
המתנה שנתן לאבותיך, כי בשבועה נתנה להם".

אילו ניתנה הארץ לבני ישראל כתמורה לצדקתם ולזכותם, אזי מותנית הייתה המשכיות המתנה
בהמשכיות הצדקות. חטאי ישראל היו עלולים לבטל לגמרי את מתנת הארץ ולגרום למסירתה לידי
אומות העולם. אבל, לא "בצדקתך" אתה נוחל את הארץ אלא מכוח השבועה לאבות, לכן הקשר
לארץ נצחי.

אלא שואל הרמב"ן:

"ויש על השואל לשאול, שהרי אמר 'כי מאהבת ה' אתכם', והנה הם אהובים למעלה, וה' לא יאהב
רק את הטובים... אם כן גם בצדקתם ירשו ארץ? והתשובה, כי שם ידבר על **עם ישראל בכללם**,
ובאן יוכיח את **הדור ההוא** שהיו ממרים את ה' מיום היותם במדבר".

הרמב"ן מבחין בין כלל ישראל לבין דור בודד. הקשר של עם ישראל לארץ ישראל נובע באופן כללי
מזכותם של עם ישראל אבל גם הדורות שאינם זכאים לפני המקום, ממשיכים לנחול את הארץ,
מפני שעומדת להם שבועת ה' לאבות.

זכותנו על הארץ היא מפני ההבטחה לאבותינו, אך מדוע צריך את הנימוק השני רשעת הגויים,
התשובה היא פשוטה, כי אמנם לנו זכות על הארץ, אך מה אשמים הגויים? מדוע להילחם ולכלות
את הגויים היושבים בארץ? התשובה היא – "כִּי בְּרָשָׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ",
בספר בראשית כבר למדנו שההבטחה לאבות איננה עומדת בפני עצמה. הארץ הובטחה
לאברהם, אבל המימוש נדחה בארבעה דורות "כי לא שלם עוון האמורי עד הנה", כלומר, טרם
התמלא התנאי של "רשעת הגויים". וכל זאת מדוע? "כי בלא רשעת הגויים, לא היה ה' מורישם
שלא על פי משפט" (אור חיים הקדוש). התורה מתמודדת עם **הבעיה המוסרית** של הורשת הארץ
מידי יושביהם, החרמת עמי כנען וגירושם (וכן הסבירו הרמב"ן והרשב"ם).

כל מי שמתסכל באופן ישר וכנה יודע שרשעת אויבנו, מצדיקה את השמדתם המוחלטת, כמו
שחוזרים הפסוקים שוב ושוב:

"וְאֶכְלֶתָ אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא תַחַס עֵינֶךָ עֲלֵיהֶם", "וּנְתַנָּם ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ
וְהָמָם מִהוּמָה גְדֹלָה עַד הַשָּׁמַדִּם. וְנָתַן מַלְכֵיהֶם בְּיָדְךָ וְהֶאֱבַדְתָּ אֶת שְׁמָם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא יִתְּצֵב
אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הַשָּׁמַדִּךָ אֹתָם", "וַיִּדְעַת הַיּוֹם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא הָעֹבֵר לְפָנֶיךָ אִשׁ אֲכָלָה הוּא יִשְׁמִידֵם

וְהוּא יִכְנִיעַם לְפָנֶיךָ וְהוֹרֶשֶׁתָם וְהַאֲבִדְתָם מִהֵר כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר ה' לְךָ, וְהוֹרִישׁ ה' אֶת כָּל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיכָם וִירֶשֶׁתָם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעֲצָמִים מִכֶּם. כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כֶּף רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה מִן הַמִּדְבָּר וְהַלְבָּנוֹן מִן הַנֶּהָר נָהָר פָּרַת וְעַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה גְבֻלְכֶם. לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכָם פֶּחַדְכֶם וּמוֹרָאֲכֶם יִתֵּן ה' אֱלֹהֵיכֶם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרֹכוּ בָּהּ כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר לָכֶם".

הַחֲזֵרָה הַזֹּאת, מִכּוֹונַת אֱלֹהֵינוּ, תְּבִיט בְּרֶשַׁע, תְּבִיט בִּאֲכֻזִּירוֹת, תִּדְעֵה אֶת הַזְכוּת, תִּאֱמִין שֶׁה' אֵינְךָ וְתִכְלֶה אֶת אוֹיְבֶךָ וְתִבְיֵא בְּרַכָּה וְטוֹב לְעוֹלָם.

יְהִי רְצוֹן שֶׁנִּזְכָּה לְהִבִּין מִתּוֹךְ אֲמוּנָה וְרֵאיוֹה נִכּוּחָה שֶׁל הַמִּצִּיאוֹת אֶת זְכוּתֵנוּ עַל הָאָרֶץ, אֶת רִשְׁעַת הַגּוֹיִים וְיִחַד נִנְצַח!